

БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Шинкаренко І. Р.

кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Розглянуто загальні теоретико-методологічні засади формування сучасної нормативної бази оперативно-розшукової діяльності відповідно до світових стандартів забезпечення прав і свобод людини. Виокремлено низку правових проблем, які потребують свого вирішення на законодавчому, відомчому, нормативному та науковому рівні. Визначено прогалини та протиріччя чинного законодавства.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, негласні слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукові заходи, завдання та принципи оперативно-розшукової діяльності, кримінальний процесуальний кодекс, оперативно-розшукове та кримінальне провадження.*

Постановка проблеми. У листопаді 2012 року набув чинності новітній Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) [1; 2]. Відповідно до КПК внесено зміни до чинного Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Основними новелами змін є: введення додаткових суб'єктів ОРД; обмеження принципів ОРД принципами верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини; переорієнтовано зміст ОРД на попередження, виявлення та припинення злочинів; законодавчо закріплено порядок здійснення ОРЗ відповідно до КПК; надано перелік негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених статтями 246–275 нового КПК. Наслідком означених новел стала зміна підстав здійснення ОРД, до яких належить наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про:

- злочини, що готуються;
- осіб, які готують учинення злочину;
- осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;

- осіб, безвісно відсутніх;
- розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;
- реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності" [3].

Це призвело до перебудови всієї системи протидії злочинності та зміни стратегії ОРД з реактивної на проактивну модель. У той же час досвід використання КПК та діяльність оперативних підрозділів, відповідно до змін у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», визначає необхідність удосконалення нормативного регулювання ОРД на ґрунті подальшого розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності як методології формування сучасної правової бази протидії злочинності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми правового регулювання ОРД завжди були у полі зору науковців. Означені проблеми вивчали значний період часу вчені Росії, СРСР та РФ: В.І. Громов, В.Я. Дорохов, О.М. Колесниченко, І.П. Любарський, П.М. Снігер'єв, І.М. Якимов; О.Ф. Возний, Д.В. Гребельський, І.І. Басецький, М.П. Карпушин, І.О. Климов, І.П. Козаченко, О.Г. Лекарь, Г.К. Синілов, А.Б. Утевський, В.К. Шульц; В.М. Аتماжитов, В.Г. Бобров, Є.О. Доля, І.О. Климов, О.Г. Маркушин, Л.Л. Тузов, О.Ю. Шумилова [4-13]. Їхні праці стали підґрунтям формування нормативної та законодавчої бази ОРД на початку 90-х років ХХ століття та сприяли прийняттю Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» в Україні та інших країнах пост-радянського простору.

За роки незалежності проблемам правового регулювання ОРД приділяли увагу у своїх працях: К.В. Антонов, О.М. Бандурка, Б.І. Бараненко, В.І. Василичук, І.О. Воронов, В.О. Глушков, В.Я. Горбачевський, В.Л. Грохольський, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, Г.О. Душейко, О.М. Джужа, В.П. Захаров, А.М. Кислий, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, О.В. Копан, М.В. Корнієнко, В.В. Крутов, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов, В.Л. Ортинський, В.Д. Пчолкін, М.А. Погорецький, В.Л. Регульський, М.Б. Саякян, І.В. Сервецький, О.П. Снігер'єв, В.Є. Тарасенко, Р.А. Халілев, І.Ф. Хараберюш, М.Л. Шелухін, В.В. Шендрік, І.Р. Шинкаренко, О.О. Юхно, В.А. Яценко та ін. [14–36].

Їхні праці стали підґрунтям для прийняття КПК-2012 та запровадження новітньої теоретико-прикладної категорії – негласні слідчі дії. Під час обговорення проекту та за термін набуття чинності новітнього КПК було здійснено низку публікацій К.В. Антоновим, Р.І. Благуютою, В.В. Варавою, М.П. Водьком, В.О. Глушковим, В.Г. Гончаренком, Ю.М. Грошевим,

О.М. Джужою, О.Ф. Долженковим, С.В. Єськовим, А.В. Іщенком, Н.С. Карповим, Є.Д. Лук'янчиковим, В.Т. Маляренком, А.В. Мовчаном, Д.Й. Никифорчуком, М.А. Погорецьким, Б.Г. Розовським, М.Ю. Черковим, М.Є. Шумилом, у яких наводилися думки щодо позитивних та негативних рис закону та можливих напрямків його удосконалення та законодавства у сфері ОРД [37-44].

Аналіз означених публікацій і практики використання новітнього кримінально-процесуального та оперативно-розшукового законодавства дозволяє визначити, що існує низка правових проблем, які потребують свого вирішення на законодавчому та науковому рівні.

Мета статті – викласти власний погляд на теоретико-методологічні засади формування правової бази оперативно-розшукової діяльності у сучасних умовах та перспективні напрямки наукових досліджень з проблем теорії та практики ОРД щодо створення правового підґрунтя у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Означеною статтею ми продовжуємо цикл наукових публікацій щодо теоретичних основ оперативно-розшукової діяльності, методологічних проблем оперативно-розшукової науки та визначення методології формування сучасної правової бази ОРД. У попередніх статтях нами уточнено зміст об'єкта та складових системи теорії оперативно-розшукової діяльності, загальні теоретичні прогалини, визначено систему методів та заходів ОРД відповідно до законодавства, чинного до листопада 2012 р., загальні напрямки наукових досліджень в умовах чинності новітнього КПК, особливості організації та тактики здійснення окремих НСД, принципи правової системи ОРД, а також історичні основи формування сучасної правової бази ОРД [45–54].

Нами та іншими дослідниками визначено, що здобутки (до 20 листопада 2012) оперативно-розшукового законодавства полягають у тому, що вперше на теренах СНД:

- законодавчо закріплено визначення та статус оперативно-розшукової діяльності як державно-правової форми протидії злочинності;
- законодавчо закріплено загальні принципи оперативно-розшукової діяльності;
- визначено підстави здійснення оперативно-розшукової діяльності та можливі напрямки використання отриманих результатів;
- визначено коло суб'єктів ОРД та загальні права і обов'язки оперативних підрозділів та осіб, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності;
- визначено напрямки використання результатів оперативно-розшукової діяльності;
- уперше закріплено норми щодо забезпечення соціального захисту працівників оперативних підрозділів та осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності;
- законодавчо закріплено, що сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності є обов'язком органів державної влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності [14–54].

У той же час існувала низка проблем, не відображених в оперативно-розшуковому законі:

- неповний обсяг завдань оперативно-розшукової діяльності;
- відсутність спеціальних та деяких загальних принципів оперативно-розшукової діяльності;
- невизначеність поняття об'єктів та суб'єктів ОРД, її методів, а також порядку їх застосування під час оперативно-розшукових заходів;
- правові норми, що давали назву методам, були змішані з нормами, які визначали права оперативних підрозділів;
- Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» не містив норм, які б давали поняття оперативно-розшукових заходів та розкривали їх сутність;
- невизначеність суті та видів взаємодії;
- нерозробленість механізму використання даних оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві;
- невизначеність загальних форм оперативно-розшукової діяльності та стадій оперативно-розшукового провадження та попередньої оперативної перевірки;
- декларативність окремих норм закону;
- деяке протиріччя різних норм між собою: визначення завдань, принципів, основних категорій оперативно-розшукової діяльності (методи, оперативно-розшукові заходи);
- невизначеність механізму забезпечення прав і свобод людини на всіх стадіях оперативно-розшукової діяльності та під час проведення окремих оперативно-розшукових заходів та оперативної комбінації [45-54].

Однак значна кількість означених положень торкалася законодавства, чинного до листопада 2012 р. Сьогодні основними теоретико-прикладними проблемами удосконалення чинної нормативної бази можуть бути такі:

I. Проблеми визначення мети і завдань ОРД відповідно до новел КПК та обов'язків оперативних підрозділів: вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень (п. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зі змінами відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України»).

Означена норма йде у протиріччя зі ст. 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», що визначає завданням оперативно-розшукової діяльності пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп ... з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [3].

Як бачимо, обов'язки є значно ширшими від завдань. Це, на наш погляд, є недопустимим. Аналіз законодавчого закріплення завдань оперативно-розшукової діяльності свідчить, що після внесення змін до Закону «Про оперативно-розшукову діяльність» неврахованими залишилися деякі основні завдання ОРД: попередження та виявлення злочинів, забезпечення внутрішньої (власної) безпеки суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, їх

персоналу і осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, і громадян, захист їх прав та свобод, законних інтересів, підтримка пенітенціарної безпеки та режиму виконання покарань.

Враховуючи аналіз думок науковців та законодавства на пострадянському просторі, вважаємо за доцільне викласти ст. 2 у такій редакції:

«Стаття 2. Завдання оперативно-розшукової діяльності

Завданням оперативно-розшукової діяльності є:

1. Пошук і фіксація фактичних даних щодо протиправної діяльності осіб (груп осіб) з метою:

- забезпечення прав і свобод людини, захисту безпеки суспільства та держави;

- попередження, виявлення і припинення тяжких та особливо тяжких злочинів;

- розшуку осіб, які вчинили злочини;

- встановлення місцезнаходження безвісно зниклих осіб;

- встановлення особи невпізнаних осіб;

- протидії розвідувально-підривній діяльності спецслужб іноземних держав;

- забезпечення діяльності правоохоронних органів та осіб, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності на підставах, передбачених законодавством України.

2. Отримання інформації щодо підготовки правопорушень кримінального та некримінального характеру, встановлення яких сприяє вирішенню завдань протидії злочинності.

3. Отримання інформації щодо фактів та обставин, що не мають ознак злочину, проте, відповідно до законодавства України, потребують перевірки у зв'язку з допуском осіб до державної таємниці і до роботи на об'єктах підвищеної суспільної та техногенної небезпеки».

II. Відповідно до статті 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативно-розшукова діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини [3].

Проаналізувавши чинне законодавство, що регламентує діяльність суб'єктів ОРД в Україні та на теренах пострадянського простору, можемо визначити її основні принципи:

- діяльність міліції будується на принципах законності, гуманізму, поваги до особистості, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням [55];

- діяльність СБУ будується на засадах законності, поваги до прав і гідності особи, позапартійності та відповідальності перед народом України та на основі дотримання прав і свобод людини [56];

- контррозвідувальна діяльність заснована на принципах безперервності; конспірації, поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності; комплексному використанні правових, профілактичних та організаційних заходів; адекватності заходів щодо захисту державної безпеки реальним і потенційним загрозам [57];

- підрозділи Державної прикордонної служби України будують свою

діяльність на принципах безперервності; поєднання гласних, негласних та конспіративних форм і методів діяльності; відкритості для демократичного цивільного контролю [58].

- суб'єкти ОРД у країнах СНД та Балтії здійснюють свою діяльність на принципах поєднання гласних і негласних заходів, законності, гласності і секретності [59].

Аналіз думок науковців та чинного законодавства на теренах СНД дозволяє визначити, що все різноманіття принципів ОРД науковці поділяють на декілька груп: конституційні, загальні, організаційно-управлінські та спеціальні.

Конституційні: забезпечення прав і свобод людини; повага до гідності особи; невтручання в особисте і сімейне життя особи.

Загальні принципи: законність; верховенство права; відкритість для демократичного цивільного контролю; взаємодія і координація; адекватність заходів потенційним загрозам правам і свободам людини; комплексне використання правових, профілактичних та організаційних заходів; мінімальне втручання у права та свободи людини; науковість.

Організаційно-управлінські: розмежування сфер діяльності підрозділів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність; плановість; прогнозування; безперервність; взаємодія з органами управління і населенням; забезпечення безпеки всіх учасників ОРД; динамічність проведення тактичної операції; забезпечення постійної оперативної готовності; соціального і правового захисту учасників ОРД.

Спеціальні принципи: поєднання гласних та негласних форм і методів діяльності; конспіративність; наступальність; забезпечення встановлення об'єктивної істини.

Враховуючи наші попередні видання, здобутки науковців та думки оперативних працівників щодо напрямів удосконалення правового регулювання ОРД, вважаємо за необхідне ст. 4 «Принципи оперативно-розшукової діяльності» викласти у такій редакції:

«Стаття 4. Принципи оперативно-розшукової діяльності

Оперативно-розшукова діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, наступальності, конспіративності, поєднання гласних і негласних заходів, взаємодії з державними органами, населенням, неурядовими та громадськими організаціями, відповідності використання оперативно-розшукових заходів ступеню суспільної небезпеки протиправної діяльності».

III. Наступною новелою є норма, яка визначає, що «оперативні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, податкової міліції Державної податкової служби України, Державної пенітенціарної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України проводять слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за дорученням слідчого, прокурора в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України. Письмові доручення щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, надані слідчим, проку-

рором у межах компетенції та в установленому порядку, є обов'язковими до виконання оперативним підрозділом» [3].

У цьому випадку виникає декілька питань: які негласні слідчі (розшукові) дії і хто саме їх буде виконувати? У практиці ОРД склалося, що у правоохоронних органах України (ОВС) здійснюють окремі види ОРЗ спеціалізовані оперативні підрозділи: оперативна служба (спостереження за особою, річчю або місцем); оперативно-технічні підрозділи (аудіо-, відео-контроль особи (ст. 260 КПК); огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК); зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК); установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК); аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК). Проведення означених заходів іншими оперативними підрозділами не дозволяється виходячи з вимог конспірації особового складу та засобів означених підрозділів.

У той же час п. 6 ст. 246 КПК наголошує, що проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи. Означена норма йде у протиріччя з теорією та практикою і неможлива до виконання стосовно наведених НСРД.

Вважаємо за доцільне викласти п. 6 ст. 246 КПК у такій редакції:

«Негласні слідчі (розшукові) дії, які визначені ст. 260, 262, 264, 267–270 КПК, проводять за дорученням слідчого, який здійснює досудове розслідування злочину, уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України. Інші негласні слідчі (розшукові) дії має право проводити слідчий, або за рішенням його чи прокурора до їх проведення можуть залучатися інші особи».

У зв'язку з цим п. 2 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» необхідно викласти у такій редакції:

«2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді, суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій».

Означені новели пов'язані з визначенням переліку та змісту ОРЗ, особливостей їх санкціонування та класифікації. Ці проблеми потребують комплексних системних досліджень та будуть розглянуті у наступних публікаціях.

Висновки. Набуття чинності новітнього КПК та відповідних змін до

оперативно-розшукового законодавства викликало певні новації:

- зміна орієнтування здійснення ОРД у бік запобіжної діяльності;
- початок формування проактивної моделі ОРД, основний зміст якої полягає у попередженні, виявленні і припиненні злочинів;
- надання права оперативним підрозділам проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за дорученням слідчого, прокурора в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;
- змінені переліку прав щодо проведення оперативно-розшукових заходів та порядку їх санкціонування;
- коригування завдань оперативної розробки у межах оперативно-розшукових справ;
- визначення кола суб'єктів, яких забороняється залучати до виконання оперативно-розшукових завдань;
- уточнення порядку відкриття та закриття оперативно-розшукових справ.

Аналіз наукових публікацій та практики використання новітнього кримінально-процесуального та оперативно-розшукового законодавства дозволяє визначити деякі правові проблеми, які потребують свого вирішення на законодавчому та науковому рівні:

- нормативне розмежування оперативно-розшукового та кримінального провадження;
- визначення та законодавче закріплення переліку ОРЗ, що здійснюються під час оперативно-розшукового провадження;
- деталізація та класифікація видів ОРЗ, рівня та механізму їх санкціонування;
- уточнення принципів ОРД відповідно до сучасних досягнень теорії ОРД та кримінального процесу;
- уточнення стадій та етапів оперативно-розшукового провадження і т. ін.

Сприятиме розробці напрямів удосконалення правової бази ОРД дослідження за такими напрямками:

- здійснення наукових досліджень, спрямованих на інтеграцію, диференціацію та взаємозв'язок стратегії оперативно-розшукової діяльності з державною стратегією правоохоронної діяльності, а також формування єдиного правового поля діяльності суб'єктів ОРД у сфері протидії злочинності на етапах запобігання злочинам, кримінального провадження та кримінального судочинства;
- дослідження поняття, змісту, системи принципів оперативно-розшукової діяльності, підстав їх класифікації та особливостей їх реалізації в практичній діяльності оперативних підрозділів та під час конкретних організаційно-тактичних форм ОРД відповідно до новел КПК-2012;
- визначення поняття та змісту використання інституту обмеження конституційних прав і свобод людини, особливостей правових та інших гарантій захисту прав і свобод особи, щодо якої здійснюється оперативно-розшукова діяльність, шляхи та напрями удосконалення чинного законо-

давства та проблеми імплементації міжнародних норм у відповідність до світових стандартів забезпечення прав і свобод людини під час оперативно-розшукової діяльності та формування новітньої моделі поліцейської діяльності відповідно до новел КПК -2012.

- дослідження механізму реалізації організаційно-тактичних форм оперативно-розшукового провадження, напрямки його законодавчого закріплення, особливості нормативного регулювання організації здійснення ОРЗ у межах конкретних форм ОРД з визначення всієї системи ОРЗ та відмінності механізму їх санкціонування стосовно НСД, що передбачені КПК, та здійснення судового контролю за законністю під час ОРД;

- дослідження механізму перспектив законодавчого закріплення порядку організації провадження оперативних розробок осіб, підозрюваних у підготовці до вчинення злочину

- визначення правових, моральних, соціальних та організаційних проблем формування системи громадського контролю за оперативно-розшуковою діяльністю правоохоронних органів відповідно до світових стандартів забезпечення прав і свобод людини.

Аналіз досвіду інших країн і думок науковців дозволяє визначити фактори, які необхідно враховувати під час законотворчого процесу у сфері ОРД, а саме:

- визначення переліку законодавчих актів, які потребують внесення до них відповідних змін, доповнень, а також тих, що потребують розробки;

- встановлення регулятивної значущості таких актів і пріоритетності їх підготовки;

- визначення структури і змісту кожного з цих актів;

- визначення кола розробників законодавчих актів та термінів їх підготовки.

Використання означених методологічних підходів буде сприяти законодавчому закріпленню:

- детальної регламентації оперативно-розшукової діяльності та розмежування оперативно-розшукового та кримінального провадження;

- критеріїв внутрішнього і зовнішнього оцінювання ефективності діяльності правоохоронних органів у сфері ОРД;

- механізму забезпечення законності під час ОРД та розподілу компетенції між структурами, які мають право здійснювати ОРД та забезпечують проведення судового, внутрішнього та зовнішнього контролю.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90-91.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. – Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : Закон України від 13.04.2012 № 4652-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4652-17/page>.

4. *Возный А.Ф.* Уголовно-правовые и этические проблемы теории и практики

оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел / А. Ф. Возный. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1980.

5. *Гребельский Д.В.* Теоретические основы и организационно-правовые проблемы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел. – М., 1977.

6. *Громов В.И.* Дознание и предварительное следствие (теория и техника расследования преступлений). – М., 1925.

7. *Дорохов В.Я.* Понятие доказательства в уголовном процессе и оперативной деятельности. – М., 1966.

8. *Карпушин М.П.* Некоторые вопросы использования институтов общей части советского уголовного права в оперативно-следственной практике. – М., 1965.

9. *Колесниченко О.М.* О соотношении доказывания и оперативно-розыскной деятельности. – Х., 1963.

10. *Снигирев П.М.* О сыске: опыт исследования приемов, способов и средств к раскрытию истины происшествий. – Касимов, 1908.

11. *Доля Е. А.* Использование в доказывании результатов оперативно-розыскной деятельности. – М., 1996.

12. *Маркушин А. Г.* Актуальные проблемы теории и практики оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел (правовые, моральные, организационные и тактические аспекты) : дис. ... доктора юрид. наук / Маркушин А. Г. – М., 1994.

13. *Синилов Г. К.* Правовые, информационные и тактические основы оперативно-розыскной деятельности советской милиции / Г. К. Синилов. – М., 1975.

14. *Антонов К. В.* Державно-правове забезпечення економічної безпеки України від злочинних посягань: теоретичні і організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів ДСБЕЗ : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / К. В. Антонов. – К., 2006.

15. *Василинчук В.І.* Оперативно-розшукова профілактика злочинів у бюджетній сфері : монографія / В.І. Василинчук. – К., 2011.

16. *Воронов І.О.* Організаційні і тактичні основи оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері високих інформаційних технологій органами внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 / Воронов І.О. – Одеса, 2012.

17. *Горбачевський В.Я.* Теоретико-прикладні засади розкриття умисних вбивств з кваліфікуючими ознаками : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес; криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В.Я. Горбачевський – К., 2009.

18. *Долженков О.Ф.* Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами ОРД ОВС : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / Долженков О. Ф. – Х., 2002.

19. *Захаров В. П.* Правові, організаційні та технологічні засади інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В. П. Захаров. – К., 2011.

20. *Кислий А. М.* Теоретичні та організаційно-тактичні засади сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності (за матеріалами МВС України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / А. М. Кислий. – К., 2011.

21. *Козаченко І.П.* Правовые и организационно-тактические основы оперативно-розыскной профилактики преступлений : дисс. ... доктора юрид. наук : 12.00.09 / Козаченко И.П. – 1992.

22. *Крутов В.В.* Теоретико-правові і тактико-спеціальні проблеми боротьби з тероризмом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.00.06 / Крутов В.В. – К., 1998.

23. *Никифорчук Д.І.* Теоретичні та організаційно-тактичні засади протидії

незаконному обігу наркотичних засобів оперативними підрозділами міліції України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес; криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Д.Й. Никифорчук. – К., 2010.

24. *Ортинський В.Л.* Теоретичні основи, правові та організаційні проблеми протидії нелегальній економіці засобами оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / В.Л. Ортинський. – Х., 2004.

25. *Орлов Ю.Ю.* Застосування оперативної техніки в оперативно-розшуковій діяльності міліції (теоретичні, правові та організаційно-тактичні проблеми) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / Ю.Ю. Орлов. – К., 2008.

26. *Погорецький М.А.* Теоретичні і практичні проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес; криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / М.А. Погорецький. – К., 2006.

27. *Саакян М.Б.* Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукових операцій органів внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» / М.Б. Саакян. – К., 2009.

28. *Серета Г.П.* Теоретичні основи кримінально-процесуальної діяльності прокурора : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес; криміналістика; судова експертиза» / Серета Г.П. – К., 2010.

29. *Снігерьев О.П.* Діяльність органів внутрішніх справ на залізничному транспорті щодо боротьби з організованими злочинними групами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес; криміналістика; судова експертиза» / О.П. Снігерьев. – Х., 1996.

30. *Тарасенко В. Є.* Окрема теорія агентурного методу оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В. Є. Тарасенко. – Одеса, 2011.

31. *Хараберюш І.Ф.* Використання спеціальної техніки щодо протидії злочинності в Україні: концептуальні підходи та праксеологічне вирішення проблеми : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / І.Ф. Хараберюш. – К., 2012.

32. *Цимбал П.В.* Податкові злочини: виявлення, розкриття, розслідування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / П.В. Цимбал. – Одеса, 2010.

33. *Шелухін М.Л.* Оперативно-розшукове забезпечення кримінологічної безпеки на залізничному транспорті : монографія / М.Л. Шелухін. – К., 2008.

34. *Шендрик В.В.* Теорія і практика попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України : монографія / В. В. Шендрик. – Дніпропетровськ, 2012.

35. *Юхно О.О.* Концептуальні засади оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ у сучасних умовах розвитку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / О.О. Юхно. – Х., 2011.

36. *Яценко В.А.* Філософсько-правові засади оперативно-розшукової діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. доктора юрид. наук : спец. 12.00.12 «Філософія права» / В.А. Яценко. – К., 2005.

37. *Варава В.В.* Концепт інституту негласних слідчих дій у контексті нового кримінального процесуального законодавства України / В.В. Варава // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 верес. 2012 р.). – Дніпропетровськ,

2012.

38. *Водько М. П.* Гармонізація кримінально-процесуальних і оперативно-розшукових правових норм у проекті нового КПК України / М. П. Водько // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 1. – С. 197–201.

39. *Глушков В.О.* Актуалізація проблеми вдосконалення законодавства України про оперативно-розшукову діяльність / В.О. Глушков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6). – С. 42–50.

40. *Мовчан А.В.* Співвідношення термінів „оперативно-розшукові заходи” та „негласні слідчі (розшукові) дії” / А.В. Мовчан // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 верес. 2012 р.). – Дніпропетровськ, 2012.

41. *Скулиш Є.* Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінально-процесуальним законодавством України / Є. Скулиш // Вісник Нац. академії прокуратури України. – 2012. – № 2. – С. 15–23.

42. Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / за аг. ред. Д.Й. Никифорчука. – К., 2012.

43. *Погорецький М. А.* Проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у доказуванні / М.А. Погорецький // Актуальні питання досудового розслідування слідчими органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 18-19 квітня 2013 року). – К., 2013. – С. 186-192.

44. *Шумило М.* Оперативно-розшукові заходи у структурі досудового розслідування в проекті КПК України (проблеми унормування і правозастосування) / М. Шумило // Право України. – 2012. – № 3–4. – С. 452–462.

45. *Шинкаренко І.Р.* История, современное состояние и перспективы усовершенствования правового регулирования оперативно-розыскной деятельности в Украине : научный доклад / І.Р. Шинкаренко. – Днепропетровск, 2005.

46. *Шинкаренко І.Р.* Проблеми правового регулювання оперативно-розшукової діяльності / І.Р. Шинкаренко // Вісник Одеськ. ін-ту внутр. справ МВС України. – 2000. – № 4. – С.126-132.

47. *Шинкаренко І.Р.* Проблеми удосконалення правового регулювання оперативно-розшукової діяльності / І.Р. Шинкаренко // Кримський юридичний вісник. – 2007. – № 1. – С. 149–180.

48. *Шинкаренко І.Р.* Проблеми наукового забезпечення державної політики у сфері протидії наркозлочинності / І.Р. Шинкаренко // Кримський юридичний вісник. – 2008. – № 2 (3). – С. 41–46.

49. *Шинкаренко І.Р.* Проблеми становлення методології оперативно-розшукової науки на сучасному етапі: класифікація методів оперативно-розшукової діяльності / І.Р. Шинкаренко // Кримський юридичний вісник. – 2008. – № 3 (4). – С. 46–52.

50. Проект Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підготовлений робочою групою МВС України: В.О. Глушков, І.Р. Шинкаренко, Д.Й. Никифорчук, В.П. Захаров // Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Вип. 1. – 2008. – С. 168–196.

51. *Шинкаренко І.Р.* Теоретико-правові передумови становлення системи карно-розшукових підрозділів поліції в Україні на території Російської імперії (кінець ХІХ – початок ХХ століття) / І.Р. Шинкаренко // Вісник Запорізького юрид. ін-ту. – Вип. № 2. – 2009.

52. *Шинкаренко І.Р.* Теоретико-правові проблеми формування сучасної системи оперативно-розшукових заходів / І.Р. Шинкаренко // Науковий вісник Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. праць. – 2011. – Спецвип. № 57. – С. 12–20.

53. *Шинкаренко І.Р.* Об'єкт теорії оперативно-розшукової діяльності та проблеми визначення напрямків перспективних наукових досліджень / І.Р. Шинкаренко // Науковий вісник Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ : зб. наук. праць. – 2012. – Спецвип. № 1(63). – С. 3–11.

54. *Шинкаренко І.Р.* Імітування обстановки злочину як одна з форм контролю за вчиненням злочину / І.Р. Шинкаренко, О.В. Кириченко // матер. Всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні питання досудового розслідування слідчими органів внутрішніх

справ: проблеми теорії та практики» (Дніпропетровськ, 18-19 квітня 2013 року). – К., 2013. – С. 293–297.

55. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. // ВВР. – 2011. – № 28. – Ст. 253.

56. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. // ВВР. – 2011. – № 10. – Ст.63.

57. Про контррозвідувальну діяльність : Закон України від 26 грудня 2002 р. // ВВР. – 2011. – № 32. – Ст. 314.

58. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2002 р. // ВВР. – 2011. – № 32. – Ст. 316.

59. Оперативно-розшукова діяльність та додержання державної таємниці в країнах СНД : збірник законів про оперативно-розшукову діяльність та державну таємницю / уклад.: Кириченко О.В., Зубач І.М., Новіков О.В., Білий А.В. – К., 2008.

Шинкаренко И. Р. Проблемы формирования современной нормативной базы оперативно-розыскной деятельности в соответствии с действующим Уголовным процессуальным кодексом. Рассмотрены общие теоретико-методологические принципы формирования современной нормативной базы оперативно-розыскной деятельности в соответствии с мировыми стандартами обеспечения прав и свобод человека. Выделен ряд правовых проблем, которые нуждаются в своем решении на законодательном, ведомственном, нормативном и научном уровне. Определены проблемы и противоречия действующего законодательства.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, негласные следственные (розыскные) действия, оперативно-розыскные мероприятия, задачи и принципы оперативно-розыскной деятельности, Уголовный процессуальный кодекс, оперативно-розыскное и уголовное производство.

Shynkarenko I. R. Problems of formation of up-to-date normative base of operational-search activity according to the current Criminal Procedural Code. The article deals with general theoretical and methodological principles of an up-to-date regulatory framework of operational and investigative activities in accordance with international standards to ensure rights and freedoms of the individual.

The author has highlighted a number of legal issues that needed to be addressed at the legislative, regulatory, and scientific level. He has identified gaps and contradictions of the current legislation and has stated that the experience with the use of the Criminal Procedural Code and the activities of the operational units in accordance with the changes in the Law of Ukraine "On Operational-Search Activities" defined the need to improve the regulatory operational and investigative activities on the basis of further development of the theory of operational and investigative activities as a methodology of establishing an up-to-date legal framework to combat crime.

There is the definition of the overall direction and methodology to improve regulatory operational and investigative activities in a systematic impact on its object. There is also the author's vision of theoretical and methodological principles of the legal framework of operational-search activity in the present conditions and future directions of research problems in the theory and practice of operational-search activity. The factors to be considered in improving the regulatory of operational and investigative activities are as follows: determination of the list of statutes that require police work, as well as those who require the amendment of the relevant changes, additions development; establishment of regulatory significance of such acts and prioritize their training; determination of the structure and content of each of these acts; scoping development of legislation and the terms of their training.

Keywords: operational-search activity, secret investigative actions, search actions, objectives and principles of operational-search activity, the Criminal Procedural Code, investigation and criminal proceedings.

Надійшла до редакції 24.03.2014